

ואו עשה ארן גרץ את המעשה שהפך אותו סנסציה עולמית, גיבור הכותרות הראשיות בעיתוני כמה ארצות. הוא עלה על האניה, סיקד על הצמת להרים עוגן, לצאת מן הנמל בלי רשות ובניגוד לחוק. כשנודע הדבר לקונסוליה פנתה למשמר החופים האמריקאי, בקשה אותו לעצור את האניה. ספינות מזוינות ומסוסים דלקו אחריה. אולם א/ק אברהם גרץ, על רב חובלה, קציניה רפ"ח חברי הצוות, בתוספת זוג נוסעים פרטיים, יצאה מן המים הסריטוריאליים לזרחה הגורלית.

אקדח שלוף ביד

אשר קרה מן הרגע הזה מתאים יותר למחזה תיאטרון ולרומן מרתק, מאשר ידועה לקהילה מן המציאות. רב החובל, שנשאר גורמלי במסרו סקר דות, החל שולח תשדורות מזוהרות. הוא הכריז לרוב בן גוריון הודעה שיטביע את אניתו בלבנים, או יהפכה לאטלניה שניה, אם לא ימנה מיד את אביו לשר התחבורה. פרטי המברקים לוטים ערפלי הוכחשו על ידי צדדים שונים, ביניהם גם ארן עצמו. לפי ידיעה אחת דרש ארן גם למנות אותו למפקד חיליהם הישראלי.

לא היה ספק שארן גרץ יצא לפי שעה מדעתו. המורד הוא שהקפיצה המחשבתית לא היתה גדולה — גם היותו גורמלי היה ארן בטוח שאביו הוא המועמד ההגיוני למשרת שרת התחבורה, וכי הוא עצמו יכול למלא תפקיד מרכזי בימאות הישראלית. כשנשאל האלחוטאי במברק חוזר מדוע הוא מעביר את המברקים, השיב תשובה סלגורפית משכנעת: הקפטן עומד לצדו כשי אקדח שלוף בידו. היתה זאת תמונה כזו עזת: רב החובל בעל שווייה המשקל המעורר, המפקד על הצמת בעזרת אקדח סעון, ארון לחיים ולמוח.

איש יבשה שאל את עצמו, כמובן, מדוע לא אזורו הקצינים הזרים או המלחים הישראליים עזו להתגבר על רב החובל, לכבדו אותו בתא. לנפק על האניה בלעדיו, לאיש ים היתה התשובה ברורה: מרד בלב ים הוא פשע בינלאומי מן המדרים ביותר. הציאות ביים לרב החובל, שהוא ראש המשלה, שופט-ראשי ומוציא לפועל עליון, הוא חוק מימי קדם. כשאניה היתה לבדה ביים האינדיסופים חדשים רבים.

לקצינים היה השקול פשוט: אם ימרדו ברב החובל ויאסרוהו, ואם יתגלה אחר כך כי לדעת רופא מוסמך היה שפוי בדעתו, ייקץ הקץ על הקאריירה הימית שלהם, ואולי יאמצאו אשמים בפשע שיוכה אותם בחמש עשרה שנות מאסר.

היה ברור שרק אמצעים דיפלומטיים עלולים לפתוח את רב החובל, למנוע אסון מתחיר לה צמת ולאניה. היינץ גרץ ואשתו עלו על מטוס, טסו יחדיו לאמריקה. האב התקשר עם הבן ברדיו טלגרף, השא מיע באזניו דברים מרגיעים. יתכן של "יחודע לעולם מה נאמר בשיחה גורלית זו, אך התוצאה גלויה: האב גבר על הבן, שיכנע אותו כי יקרב לחוף וירד מן האניה. יהיה גורלו כאשר יהיה הקאריירה הימית שלו הגיעה לקצה. המאבק הגדול עם אויבים אמיתיים ומדומים, המרד הגדול של צעיר אחד נגד עולם עוין, נסתיימו. הים רחב ואופי קיו אינסופיים, אך לארן גרץ לא יהיה בן חלק.

העם פר שגן

נס לא קרה לנו, פן שגן לא מצאנו... השיר החלוצי היפה, שבא לבטא את רוחה של התנועה החלוצית ששוב לא רצתה לסמוך על נסים, אלא להשיג את תוצאותיה בכוח עצמי, התפרץ מאלפי פיות, במאות משקים. אולם בחנוכה תשי"ג היה נראה כי דרושים נסים לא מעטים לתנועה החלוצית. שנים מארגונה העיקריים — הקיבוץ החדש אחד והקיבוץ הארצי — חגגו את חג תחת עננים שחורים של סכנת פילוג (ראה להלן). נשמרת ארוקות יותר, ששמו את הדגש על מעורבות צור ישועתי המסורתית, נאלצו גם הן להתפלל לנס אלוהי, כשנותר להם כי דוד בן גוריון משתדל לכנס את הציונים הכלליים לקואליציה, להפוך את הדתיים לגלגל חמישי בממשלה, או לגלגל הרביעי באופוזיציה.

מי שלא היה זקוק, בינתיים, לשום נס היה דוד בן גוריון עצמו, יורש המכבי עשה את שלומו עם התרבות היתומה. בחנוכה תשי"ג נראה שלטונו יציב יותר מאשר אי-פעם. הוא היה ראשי הדולק את נרות החנוכה שלו בשלחת נפש גמורה: אפילו אם יהיה לו צורך בכך שגן, יוכל תמיד להזמין בוואר אויר מארצות הברית.

חנוכה בלי דמי חנוכה

"אין לי מקום להסתובב בחנות", התלונן תחנתי קטן בירושלים. הוא הצביע על המדפים המלאים סחורות, התלונן על עקרות הבית שאינן מתלהבות לקנות.

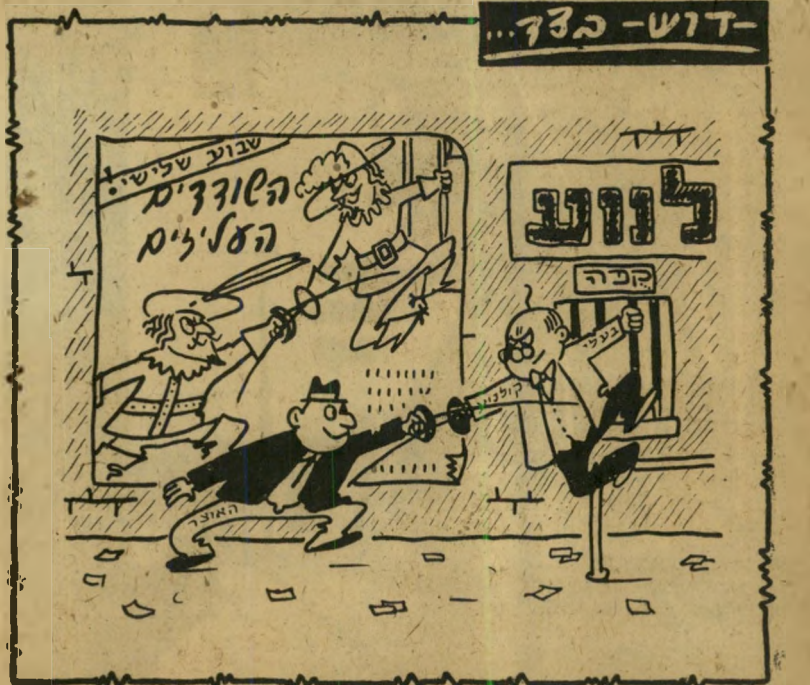
היה זה אית הזמן. עקב החלפת שערי החליטין לפני 10 חודשים, הוכפלו כמעט הוצאות המשפחה הממוצעת לצרכי מזון. בעוד שמחירי מוצרי ההלבשה, הדירות, הרחיטים, ירדו, עלו מחירי המזון, גרמו קשיים תקציביים בלתי-רגילים למשפחה העובדת. אם הגיע תקציב המזון לפני שנה, ל"ל ל"ל חודש, הרי עם עליית מחירי המזון וביטול הפיקוח על ירקות ופירות גדל הסכום בהרבה. אי-פדית מוצרי-מזון קצובים במחירים ממשלתיים הפכה תופעה רגילה.

כשנודע השבוע כי מחזור הכסף שוב הגיע לממדים שהיו לפני שהממשלה הפקיעה 10% מן הפקדונות, לא עורר הדבר כמעט עניין. לא היתה כל סכנה לאינפלציה נוספת: לאורה הישראלי הממוצע, גם אם לא היה מחוסר-עבודה, לא היו בחנוכה תשי"ג דמי חנוכה כדי להעלות את הביקוש על היצע הסחורות.

הממשלה

לא יחסים ללילה אחד

"מה?" צעק דוד בן גוריון, "תיק ליצחק... השבוע נתן הוראה למשה פרלמן, ראש שרותי המודיעין, להקפיד ברדיו ובפירוטומים רשמיים על הכתיב היווני הנכון של מלים שחדרו לשפה העברית. כגון פטיקה (ווא) פיזיקה, מוסיקה ולא מוזיקה."



ורפל? לא תיק ולא ורפל! היה זה הרגע האגדתי בו הוסף הקסם האחרון על גבו של הגמל, גרם לשבירת חוסה השדרה.

העניין התחיל כאשר שני חברי הכנסת מטעם פועלי אגודת ישראל ביקשו להצטרף לממשלה (לפני שנכנעו להתקפת גדולי ה"תורה", חזרו בהם מן החטא באיום) והוצע להם תיק אחד בממשלה. עשו אנשי הפועל המזרחי השבון מהיר, גילו שיש להם 8 חברי רים בכנסת ושמיגיעים להם לפחות 3 כסאות ליד שולחן הממשלה. הלכו לבי. גיי, דרשו את הכסא השלישי.

נית, מושבה או מספר משקים) בחבר אחד לכנסת, הוא החבר הזוכה ברוב במקום. יתרון השמיה: היא שמה את הדגש על אי-שום ולא על מנגנוני המפלגות, מאפשרת הופעתם של מנהיגים חדשים ועצמאיים. אולם הצעה זו נתקלה בקשי. מפלגות ה"אופוזיציה חששו כי הדבר יתן רוב יציב למפא"י, ישבור את סיכוייהם לקבל פרוסה מן העוגה הממשלתית. יחד עם זאת שאפה כל מפלגה להיפטר מיריבים קטנים. הפועל המזרחי היה מעוניין לחסל את שלוש הסייעות הדתיות האחרות, הציונים הכלליים היו מעוניינים להיפטר מן הפרוגרסיביים.



פרץ ברנשטין ויריד נשואין ללא רב ?

המים והתינוק. השבוע, כשהתקדם מן הסכם על הצעה חדשה: לשלול כל ייצוג בכנסת מסייעות שאינן זוכות לפחות ב-10% ממספר הקולות הכללי. היתה זו הצעה שהיתה מסוגלת בהחלט לשפוך את מי האמבטיה המלוכלכים, לחסל סיעות קטנות ומיותרות. היה לה רק ליקוי אחד — היא עשויה לשפוך החוצה גם את התינוק, כי לו נתקלה הצעה כזאת היתה מונעת לחלוטין את הופעתו של כל כוח פוליטי חדש, מקפיאה לנצח-נצחים את המסלול הגדולות הקיימות. לא היה זה סיכוי מעורר ביותר.

אולם חבל סבלנותו של ראש הממשלה כבר נמתח יתר על המידה. כשארנן הפועל המזרחי קואליציה אנטי-מפא"יית בשעת בחירתו של הנשיא, חייר בני. גיי חיוך רחב. אולם יודעי בני. גיי ינחשו שוהו חיוך קטן כן. אדם יותר סבלני מבני. גיי היה מתקשה לשבת בממשלה אחת עם אנשים המנהלים נגדו מלחמה בכנסת.

שמו של חבר הכנסת יצחק רפאל, לשעבר ורפל, פרץ את הסכר. רפאל הואשם בשעתו בגלוי על ידי בני מפלגתו שלו בעסקים שחורים, לא נראה כשר ביותר לאנשי מפא"י. בני. גיי התרחתה.

74 ידדים מורמות. כמו בכל פעם שדוד בן גוריון מתרחה, עמד חשבון קר מאחורי הרתיחה. החשבון: אחרי בחירתו של דויט אייזנהאור כנשיא ארצות הברית נראה שכדאי לקטט את קופסת-הנדבות הישראלית בכמה קישוטים ימניים-שמרניים. החלשת הפיקוח סתמה במידה רבה את ה"תחום בין דוד בן גוריון ופרץ ברנשטיין, יתכן שצרה יפנית גדולה אחת נראתה עתה לבי. גיי. כפחות מבטיחה מאשר צרות קטנות אינסופיות חבושות כימות.

דבר אחד היה ברור: אם יקומו הפעם הנישואין, היתה זאת שותפות מרחיקת לכת, לא יחסים ללילה אחד. ויתכן ימאד שרב לא יהיה נוכח בקידושים: מטא"י וערבייה, ה"פרוגרסיביים והצ"כ מונים יחד 74 ידים מורמות בכנסת. הדתיים יצטרפו לרדת מן ה"סוס הגבוה, לבקש בנימוס רשות לעמוד ב"פינה — אחרת ישאירו אותם בחוץ, בחורף האופוזיציוני.

חוקה

לא כל כך מוסרי

באיטליה ובצרפת קיימות ממשלות של ה"מרכז, הסובלות קשה מהתקפות השמאל וה"ימין כאחד. כשהיה חשש כי למרכז לא יהיה רוב, נקטו הממשלות בשיטה פשוטה: הן קבעו שגוש הזוכה ברוב יחסי קטן, יקבל רוב גדול של כסאות בפרלמנט. הצטערו תומכיהן: אולי זה לא כל כך מוסרי, אבל זה מאד יעיל.

מה אור הקמתה, היו למדינת ישראל צרות משלה. שיטת הבחירות היחסיות עודדה סיעות קטנות, מנעה הקמתם של גושים גדולים. מאחר שלשום מפלגה לא היה רוב בכנסת, יכולה היתה התקפת אולקוס של מנהיג סיעה אחת להפיל ממשלות, יכול היה מצב רוח מרומם של מנהיג אחר להקים קואליציה ית שניה.

היה ברור כי יש רק תיקון אמיתי אחד למצב: קבלת שיטה חדשה, "איורית", לפיה יבחר כל איור-בחירות (שכונה עירור

דעת - קהל הכניסה לזרים אסורה

"שני הגדולים ישבו עכשיו על ראשינו", העיר נוסע במינית, כשדיוסף בעתוני, נתקל ביריעה על הקמת הממשלה החדשה, של מפא"י והצ"כ.

היתה זאת הרגשה כמעט כללית. עוד לפני שנתיים היתה ידועה על הקמת ממשלה חדשה מתקבלת בשמחה גדולה, כביטוי לרצון כללי להתחיל מחדש, לגייס את כל הכוחות למאמץ נוסף. אולם הפעם עוררה הידיעה הגבה מהולה מאד — חשש שתום מהול בא"דישות-מה.

בעיני הקהל הרחב מייצגות שתי המפלגות הגדולות את ההון הכבד בארץ — מפא"י את ההון ההסתדרותי, הצ"כ את ההון הפריטי הגדול. הפשרה בין השניים עוררה מיד את החשד כי נעשתה על חשבוננו של מישהו — שמישהו זה הוא האיש הקטן.

הפרט שעורר את ההגבה הנפשית החשד נית ביותר היה ההסכם על הגבלת הייצוג בכנסת למפלגות בעלות 10% מן הקולות (ראה לעיל). הצורה בה נעשה הדבר — מעין חברת ביטוח-הדדי של מנהלי המפלגות הגדולות בערבויות-מגובל — עלולה לתת אפי שרות בידי קבוצות קטנות של "בוסיים" מפ"לגתיים להפוך את הכנסת, ואת הפוליטיקה הישובית בכללה, לעסק פרטי סגור, עליו

לו נתקבלה שיטה זו לפני הבחירות לכנסת השניה, היה נטול הייצוג מ"צ הסייעות הבאות: תנועת החרות, הקומוניסטים, הפועל המזרחי, המזרחי, אגודת ישראל, פועל ל"אגודת ישראל, התאחדות התימנים, רשימת הספרדים, המפלגה הפרוגרסיבית ו"צ הסייעות העבריות של מפא"י.

מסתבר שבכנסת השלישית תשבנה רק ארבע מפלגות: מפא"י, הציונים הכלליים, גוש דתי מאוחד, מפ"ם (או חלק של מפ"ם עם מק"י).